

JUUREVA RANNIKKO

elinvoimaa paikallisuudesta

Nouseva Rannikkoseutu ry

Vuosiraportti 2022

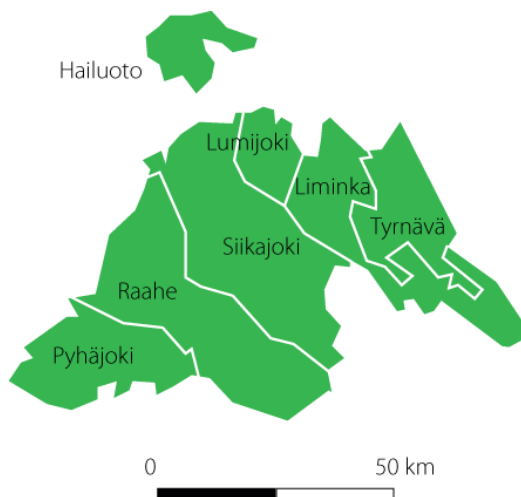

LEADER
Nouseva
Rannikkoseutu

Sisällys

1. STRATEGIAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2022.....	3
1.1. Strategian tavoitteiden toteumatilanne.....	3
1.2. Strategian toteuttaminen ja rahoitetut hankkeet.....	4
1.2.1. Hanke- ja yritystuet.....	4
1.2.2. Norsun omat strategiset hankkeet.....	5
1.3. Rahoitettujen hankkeiden vaikutukset.....	8
2. LEADER-RYHMÄN TOIMINTA JA LAATUTYÖ.....	9
2.1. Aktivointi-, viestintä- ja koulutustoimet.....	9
2.2. Leader-laatutyö ja oman toiminnan arviointi.....	9
2.3. Toiminnan onnistumisia ja haasteita.....	10
3. LEADER-RYHMÄ ALUEENSA KEHITTÄJÄNÄ.....	11
3.1. Yhteistyöverkostot.....	11
3.2. Paikallistoimijoiden palkitseminen.....	12
4. TAVOITTEET VUODELLE 2023.....	12
5. YHDISTYS JA SEN RESURSSIT.....	14

Sitaatit asiakas- ja sidosryhmäkyselyistä

1. STRATEGIAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2022

1.1. Strategian tavoitteiden toteumatilanne

Nouseva Rannikkoseutu ry:n (Norsu) strategian *Juureva Rannikko - elinvoimaa paikallisuudesta* painopisteet ovat: Hyvä elämä, Elinvoima, Ympäristö ja Nuoret. Jokaisella painopisteellä on omat kehittämistavoitteet, joita toteutamme yhdistyksen oman toiminnan lisäksi myöntämällä tukea erilaisiin hankkeisiin. Toimimme seitsemän kunnan alueella (Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki ja Tyrnävä).

Hyvä elämä painopisteestä rahoitettavien hankkeiden tulee aktivoida asukkaita osallistumaan kehittämistyöhön ja vahvistaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Toimenpiteen tavoitteena on mm. lisätä asukkaiden vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, parantaa lähipalveluita ja tukea ikäihmisten hyvinvointia.

Painopiste on toteutunut hieman suunniteltua isompana. Teemaa ovat tukeneet etenkin yleishyödylliset investointi- ja kehittämissankkeet. Yhdistykset ovat suunnitelleet aktiivisesti hankkeita ja viime vuosina painotus on siirtynyt investoinneista enemmän toiminnan kehittämiseen. Yhdistysten hankkeet nousevat selkeästi paikallisesta tarpeesta ja hankkeita on usein valmisteltu pidempään. Painopistettä on edistetty myös teemahankkeilla ja aktiivisella osallistumisella yhdistysten tapaamisiin. **2014-2022 toteutetuilla hankkeilla maaseudulle on syntynyt uusia palveluita 158 kappaletta.**

Elinvoima painopisteen tavoitteena on tukea yrittäjyyttä, lisätä yrittäjien välistä yhteistyötä ja kehittää alueen luonto- ja kulttuurimatkailua. Teeman osuus rahoitetuista hankkeista on ollut suurin ja painopiste on toteutunut jonkin verran suunniteltua isompana. Osa hankkeista on ollut isoja ja niillä on toteutuessaan huomattava vaikutus alueen vetovoimaan, työllistämiseen ja palveluiden saatavuuteen. **Yritystukea saaneista aloittavia yrityksiä on ollut noin 23 %.**

Ympäristö painopiste on jäänyt 13 % osuudellaan alle tavoitetason. Toisaalta useissa Hyvä elämä ja Elinvoima painopisteiden hankkeissa toteutetaan myös Ympäristö painopisteen mukaisia tavoitteita, joten painopiste ei sisällöllisesti ole alitoteutunut. Ympäristöasiat ja kestävä kehitys näkyvät yhä enemmän nuoriin kohdistuvissa kehittämishankkeissa, matkailuhankkeissa, yritysten investoinneissa ja paikallisten raaka-aineiden hyödyntämisessä tuotteiden valmistuksessa. Yhteistyössä Maaseudun sivistysliiton kanssa käynnistyi 2022 Ilmastoviisaat kylät -hanke, jonka aikana Norsun alueen yhdistysten kanssa tehdään käytännön ilmasto- ja ympäristötöitä.

Nuoret painopisteen osuus on toteutunut suunniteltua isompana. Nuorten hankkeiden määrään on vaikuttanut Norsun oma pitkäjänteinen ja tavoitteellinen työ nuorten ja nuorisotyöntekijöiden parissa. Käynnistimme 2022 Nuorten jälki -hankkeen nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamiseksi. Nuorten osallistumista ja toimintaa mahdollistavat monet yleishyödylliset kehittämishankkeet, mutta myös Nuoriso Leader rahoitus, jolla tuetaan nuorten yrittäjyyttä ja harrastusmahdollisuuksia.

Liitteessä 1 on esitetty tarkemmin strategiassa määritellyt mittarit painopisteittäin. Kokonaisuutena olemme saavuttaneet tavoitteet hyvin ja pääosin olemme ne myös ylittäneet. Tässä on toki huomioitava, että siirtymäkausi 2021-2022 toi lisää toteutusvuosia ja rahoitusta strategialle. Kuitenkin suurin osa tavoitteista oli ylitetty jo vuosien 2014-2020 rahoituksillakin. Yritystukia on ohjelmakaudella haettu ennakoitua vähemmän kappalemääräisesti, mutta haetut tuet ovat olleet isompia kuin aikaisemmin. Tavoitteita uusien yritysten ja kylämaisemaa kohentavien hankkeiden osalta emme tule saavuttamaan. Sen sijaan näyttäisi, että työpaikkatavoitteet ylitämme, kunhan viimeisetkin projektit on toteutettu vuoden 2024 loppuun mennessä.

Laadullisten tavoitteiden arvioiminen on haasteellista. Lähes kaikki yleishyödylliset hankkeet lisäävät yhteisöllisyyttä talkoiden, tapahtumien ja yhteisten tilojen rakentamisen tai kunnostamisen kautta. Osallisuuden kokemuksen vahvistamiseen olemme vaikuttaneet Norsun omilla strategisilla kv- ja nuorisohankkeilla, teemahankkeilla, yhdistysten aktiivoinnilla ja tulevaisuuspajoilla. Rannikon vetovoimaisuutta ovat vahvistaneet erityisesti matkailuun liittyvät yritystuet, joita on ollut enenevässä määrin vuodesta 2018 lähtien. Yritysrühmähankkeilla on kehitetty aktiivisesti uusia palveluita ja tuotteita myös kansainvälisten matkailijoiden käyttöön. Ympäristöarvostuksen kohoaminen näkyy lähinnä luonnon-tuotteisiin, lähituotannon/raaka-aineiden hyödyntämiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen liittyvinä yritys-

tukina. Myös reitistöhankeet ja nuorten aktivointiin liittyvät hankkeet (mm. kestävä tapahtumatuotanto, luontokoulu) vahvistavat luontotietoisuutta pitkällä aikavälillä.

Läpäisyperiaatteista verkostomainen toiminta on toteutunut hankkeissa parhaiten. 26 %:ssa kaikista rahoitetuista toimista on tehty kehittämistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Luova ja kokeileva läpäisyperiaatetta on toteuttanut 13 % hankkeista (erityisesti yritysten kokeilutuet sekä hankkeet, joissa aidosti tehdään jotain uutta Norsun alueella). Pohjoinen ulottuvuus läpäisyperiaatetta (6 %) olemme edistäneet Interreg-rahoitteisen Arctic Heritage –esiselvityshankkeen ja kv-koordinaattori toimintamme avulla sekä ESC- ja Erasmus+ rahoitusten, Matka-teemahankkeen ja vientiin tähtäävien yrityshankkeiden kautta.

1.2. Strategian toteuttaminen ja rahoitetut hankkeet

1.2.1. Hanke- ja yritystuet

Vuoden 2022 rahoituskehys oli 670.000 €. Vuonna 2021 puolsimme vuoden 2022 rahoitusta jo 108.000 €. Saimme syksyllä 2022 lisäksi kehysiirtona toiselta Leader-ryhmältä noin 12.500 € lisärahoitusta eli 2022 vuoden rahoitusta oli puollettavaksi yhteensä 575.000 €. **Yksityistä rahoitusta on kertynyt rahoitetuista hankkeista 41 % eli yli tavoitellun 35 %:n.**

Vuonna 2022 vireille tuli 27 uutta hakemusta, joista rahoitimme 23 hanketta (**taulukko 1**). Uusia toimijoita olemme saaneet hyvin mukaan hanketoteuttajiksi. Rahoituksen saaneista uusia toimijoita oli vuoden aikana 70 %, mikä on todella hyvä merkki toimivasta aktivointityöstä ja Leader-ryhmän tunnettuudesta.

Vuosina 2014–2022 hankkeista kappalemääräisesti 53 % oli yritystukia ja 47 % yleishyödyllisiä hankkeita. Euro-määräisesti mitattuna julkisesta tuesta noin 38 % meni yritystukiin ja 62 % yleishyödyllisiin hankkeisiin. 2022 puolletuista yritystuista oli investointeja 8 kpl ja kokeilutukia 1 kpl. Yleishyödyllisistä hankkeista investointeja oli 8 kpl ja kehittämishankkeita 6 kpl.

Strategian painopisteiden osuus rahoituksesta 2014-2022 (suluissa tavoite)

- ✓ Hyvä elämä 33 % (30 %)
- ✓ Elinvoima 41 % (40 %)
- ✓ Ympäristö 13 % (20 %)
- ✓ Nuoret 13 % (10 %)

Rahoitettujen hanke- ja yritystukien ansiosta alueelle on syntynyt vuosina 2014-2022

- ✓ 17 uutta yritystä
- ✓ 78 uutta työpaikkaa
- ✓ 158 uutta palvelua
- ✓ 164 rakennettua/kunnostettua rakennelmaa

Myönnetty rahoitusta 5,5 M euroa (2014-2022)

- ✓ Yritystukia 111 kpl
- ✓ Yleishyödyllisiä hankkeita 97 kpl
- ✓ Tehtyjä talkootunteja 39.553
- ✓ Nuorten toteuttamia hankkeita 169
- ✓ Kv-hankkeita 13

Taulukko 1. Vuonna 2022 saapuneet hakemukset ja myönnettyt tuet Nouseva Rannikkoseutu ry:n kehittämissuunnitelman painopisteiden mukaisesti. Suluissa kumulatiiviset lukemat vuosilta 2014–2022.

	Hyvä elämä	Elinvoima	Ympäristö	Nuoret	Yhteensä
Uusia hakemuksia	14 (82)	10 (158)	0 (29)	3 (17)	27 (286)
Myönteinen päätös joista - yritystukia	11 (62)	10 (106)	0 (28)	2 (12)	23 (214)
- hanketukia	0	9 (87)	0 (17)	0	15 (103)
Myönnetty tuki euroina	226.400 €	187.800 €	0 €	160.500 €	574.700 €
ja prosentteina	(1.919.600 €)	(2.332.300 €)	(747.900 €)	(727.800 €)	(5.727.600 €)
	39 % (33 %)	33 % (41 %)	0 % (13 %)	28 % (13 %)	100 %

1.2.2. Norsun omat strategiset hankkeet

Strategian tavoitteiden saavuttamiseksi toteutamme sekä yhdistyksen omasta kehiksestä että muista rahastoista rahoitettuja hankkeita. Omilla hankkeilla pyrimme edesauttamaan niiden strategisten tavoitteiden saavuttamista, joihin ei ole pystytty vastaamaan riittävästi muille myönnettyjen yritys- ja hanketukien avulla. Norsu koetaan kuntarajat ylittävissä kehittämis- ja aktivointihankkeissa neutraaliksi ja eri alueet tasapuolisesti huomioon ottavaksi toimijaksi.

1.2.2.1. Teemahankkeet

Vuoden 2022 aikana jatkoimme Norsun viidennen teemahankkeen, **HaPa 3**, toteutusta. Teemahanke keskittyi edellisten HaPa-teemahankkeiden tavoin yhdistysten harrastusmahdollisuuksia ja palvelutoimintaa lisääviin kone- ja kalustoinvestointeihin sekä energiatehokkuutta lisääviin hankintoihin. Teemahanke toteutti strategian teemoja Hyvä elämä ja Ympäristö. Hakemuksia tuli 24 kpl, joista toteutukseen valittiin 21 alahanketta. Uusia teemahankkeita emme aloittaneet enää siirtymäkauden aikana.

"Saimme toteutettua tapahtuman, joka oli nuorille mieluinen."

"Parasta teemahankkeessa oli lasten ja nuorten ilo, kun tila saatiin tehtyä."

"Saatiin rahoitus, jota ilman laitehankinta olisi jäänyt tekemättä."

Ohjelmakaudella 2014-2022 teemahankkeiden kautta rahoitimme 108 alahanketta, joista 66 % oli uusien toimijoiden toteuttamia eli paikalliseen kehittämiseen saimme mukaan 71 uutta yhdistystä. Yhteensä teemahankkeiden toteuttamiseen osallistui 180 organisaatiota. Uusia tapahtumia ja työpajoja toteutettiin 105 ja uusia palveluja syntyi 47. Ympäristöä parantavia toimia oli 27. Uusia harrastusvälineitä hankittiin kymmeneen yhdistykseen.

1.2.2.2. Strategiset hankkeet omasta kehiksestä

Nuorten jälki

Käynnistimme Nuorten jälki -hankkeen elokuussa 2022 nuorisoaktivaattorin palkkaamisella. Hankkeessa tuemme nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja edistämme nuorten osallisuutta. Erilaisia uusia toimintamalleja kehittämällä pyrimme turvaamaan nuorten kiinnittymisen alueelle ja herättämään halun osallistua seudun kehittämiseen. Hankkeen tavoitteina on myös olemassa olevan nuorisotyöryhmän kehittäminen, paikallisten nuorisotyöntekijöiden työn tukeminen, kansainvälistymismahdollisuuksien edistäminen sekä nuorille suunnatun viestinnän aktivointi.

Hankkeen alussa oli tärkeää kartoittaa yhteistyötahot ja luoda verkostot alueen eri toimijoihin. Oppilaitokset, kirjastot, nuorisopalvelut ja etenkin 4H-yhdistykset ottivat mielellään vastaan nuorisoaktivaattorimme yhteistyöehdotukset ja lähdimme tarjoamaan nuorille erilaisia vaikuttamista ja osallisuutta tukevia toimintamalleja. Syksyn 2022 aikana järjestimme neljä *Kuuleeko kukaan -tapahtumaa* nuorisotiloilla. Tapahtumien tarkoituksena oli herättää nuoret pohtimaan; mitä asioita haluaisin kehittää, millaista toimintaa minä haluaisin saada omalle paikkakunnalle ja miten minä itse voin vaikuttaa siihen, että muutos on mahdollinen. Oppilaitoksiin järjestimme 13 vierailua, joissa esittelimme Nuorten jälki -hanketta, Nuoriso Leader rahoitusta ja pidimme teematunteja vaikuttamisen ja yrittäjyyden teemalla.

Eri toimijoiden kanssa tehdyssä yhteistyössä käynnistimme uusia toimintamalleja. PoPLin Nuorille toimintaa kylillä -hankkeen työntekijän kanssa ideoimme *Järkkää tapahtuma -koulutusta* nuorille. Raahen pääkirjaston nuorten demokratia hankkeen kanssa ideoimme pedagogista pakohuonetta, joka toimisi vaikuttamisen teemalla. Pyhäjoelle perustettiin nuorten toimesta Pyhäjoen rullalautailijat ry, jonka tavoitteena on edistää ympärivuotisten skeittaustilojen saamista paikkakunnalle. Pyhäjoen kirjaston kanssa ideoimme kirjaston oman vaikuttajaryhmän perustamista.

Syksyn aikana nuorisoaktivaattori loi sosiaalisen median eri kanaville Nuorinorsu nimiset tilit ja teki uusia esitemateriaaleja. Nuorten tavoittaminen ja tiedon välittäminen on helpompaa, kun käytetään niitä alustoja, joita nuoretkin aktiivisesti käyttävät.

Pohjois-Pohjanmaan Leader ryhmien kanssa järjestimme yhteistyössä leirin, joka suunnattiin nuorisotyöryhmien jäsenille. Leiri järjestettiin Pikku-Syötteellä ja nuorisoaktivaattorin lisäksi leirille osallistui neljä nuorta Norsun nuorisotyöryhmästä. Leirin teemana oli nuorten verkostoituminen, motivaation ylläpitäminen sekä sitoutumisen tärkeys. Syksyllä käynnistimme muiden Leader-ryhmien kanssa myös valtakunnallisen Nuoriso Leader tapahtuman pilottileirin suunnittelun. Pilottileirillä on tarkoitus ideoida valtakunnallisen tapahtuman sisältöjä, teemaa ja tavoitteita.

Jaksamisen jäljillä

Käynnistimme Jaksamisen jäljillä -hankkeen loppuvuodesta 2022. Hankkeen tavoitteena on tukea yhdistystoimijoiden jaksamista ja turvata vapaaehtoistoiminnan jatkuvuutta. Yhdistykset ovat yksi alueemme keskeinen voimavara. Yhdistystoiminnalla on tärkeä rooli yhteisöllisyyden luomisessa ja paikallisyhteisöjen hyvinvoinnin ylläpitäjänä. Yhdistykset tuottavat monia elämänlaatua vahvistavia tapahtumia, harrastuspaikkoja ja lähipalveluita. Kyläilloissa, uuden strategian valmistelun työpajoissa ja kyselyissä yhdistysten vapaaehtoisten jaksaminen, vapaaehtoisten ikääntyminen, nuorten mukaan saaminen ja tehtävien kasautuminen alkoivat nousta yhä useammin esille.

Hankkeessa etsimme yhdessä yhdistystoimijoiden kanssa erilaisia työkaluja ja toimintamalleja siihen, miten jaksamista voitaisiin vahvistaa. Toteutamme viisi tunnin mittaista työpajaa sekä viisi fokusryhmähaastattelua etänä. Lisäksi järjestämme yhden pidemmän työpajan kasvokkain tapaamisena. Työpajat fasilitoi rovaniemeläinen Kokoamo Oy helmi-toukokuussa 2023. Jaksamisen jäljillä -hanke on avoin kaikille Norsun alueen vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille. Tavoitteenamme on työpajojen tulosten pohjalta käynnistää kehittämishanke vuonna 2024, jossa kehitettyjä/valittuja työkaluja testataan käytännössä.

1.2.2.3. Strategiset hankkeet muulla rahoituksella

Maaseuturahasto (ELY)

Vaikuttavuus esiin. Pohjois-Pohjanmaalla on ollut kuluvalle ohjelmakaudella maaseuturahaston hankkeita yli 1000 kappaletta - enemmän kuin missään muussa maakunnassa. Hankkeiden vaikuttavuudesta on kuitenkin vähän koottua tietoa. Vaikuttavuus esiin -hankkeessa kehitämme mallin vaikuttavuustiedon keräämiseen, luomme viestintäkampanjoita hankkeiden positiivisista vaikutuksista maakunnan elinvoimaisuuteen ja järjestämme toimialakohtaisia kehittäjätapauksia. Hanke toteutetaan Nouseva Rannikkoseudun ja Oulun ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Hankkeen toteutusaika on 1.10.2019 - 30.9.2023.

Vuoden 2022 aikana järjestimme 13 tilaisuutta, joihin kuului eri teemaisia työpajoja ja webinaareja. Hanketiiserit -webinaareissa esiteltiin maaseuturahaston eri toimialojen hankkeita ja niiden vaikuttavuutta. Niiden tarkoitus oli edistää hankkeiden verkostoitumista ja tunnettavuutta. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa jatkoimme työpajoja, joissa hahmotettiin CAP27-suunnitelmaa vaikuttavuustavoitteiden, muutospolkujen ja mittareiden muotoon ja alettiin muotoilla niitä vaikuttavuuskartaksi. Pop-Leadereiden kanssa jatkoimme yhteisten, erityisesti yritystoimintaan, nuoriin ja vapaa-ajapalveluihin keskittyvien tavoitteiden ja mittarien tarkentamista.

Vaikuttavuus aiheisia videoita julkaisimme kaksi: taiteilijaresidenssit- ja talkootyövideo. Lisäksi kuvasimme videot älymaatalouteen ja luontopolkuihin liittyen, mutta ne julkaisimme vasta keväällä 2023. Markkinoimme popikin facebookissa 53 kappaletta eri hankkeiden tapahtumia ja koulutuksia. Lähimatkailu Pohjois-Pohjanmaan maaseudulla -artikkeli julkaistiin Telulaisessa, joka on Oulun ammattikorkeakoulun tekniikan ja luonnonvara-alan lehti.

Erasmus+ ja ESC-rahoitus / Kv – koordinaattoritoiminta

Koronapandemian jälkeen vuosi 2022 oli kansainvälisen toiminnan kannalta paluuta normaaliin: hankkeita ja tapaamisia pystyttiin toteuttamaan edellisvuosia enemmän. Erasmus+ strategisissa kumppaanuushankkeissa järjestimme keväällä kaksi tapaamista. *CultuRE:imagined* -hankkeessa järjestimme koulutusviikon nuorille Málagassa (Espanjassa), johon osallistui Suomesta kaksi ryhmää, toinen näistä Limingasta. *Rural Plus* -hankkeen ensimmäinen tapaaminen järjestettiin keväällä Friolissa (Espanjassa), jossa paikallinen Leader-ryhmä Comarca de Lugo isännöi tapaamista. Lisäksi hankkeessa järjestettiin toinen tapaaminen syksyllä Nikosiassa (Kyproksella), jossa aloitettiin hankkeen tuotoksien toteuttaminen. Molemmissa hankkeissa jatkoimme työskentelyä myös paikallisella tasolla. Vuoden 2022 aikana käynnistimme myös kaksi uutta Erasmus+ hanketta, joissa Norsu toimii kumppanina. Tanskalaisen Viften –nuorisoalan toimijan koordinoimassa hankkeessa (*AYE!*) Hailuodon nuoret pääsevät tutustumaan Ærøn saaren nuorten elämään. Nuorisotyöntekijöiden liikkuvuushankkeessa (META: Methodologies for European Trainers in Action) kaksi Norsun alueen nuorisotyöntekijää osallistui marraskuussa viikon mittaiseen koulutukseen, jonka aiheena oli mm. nuorten ohjaaminen. Lisäksi Norsu on mukana Rieska-Leader ry:n koordinoimassa *Youthful Leaders* -hankkeessa, jonka tavoitteena on kehittää Leader-ryhmien nuorisotyötä yhdessä saksalaisten ja latvialaisten Leader-ryhmien kanssa.

ESC-vapaaehtoishankkeiden puolella toteutimme kolme hanketta. Limingan kunnan nuoriso- ja kirjasto/kulttuuritoimijoiden kanssa toteutettiin heidän ensimmäinen varsinainen pitkäkestoinen yksilöhanke, jossa kaksi vapaaehtoista (Kreikasta ja Ranskasta) työskenteli kunnan toiminnoissa elo-joulukuussa 2022. Kesällä toteutimme myös Norsun ensimmäiset tiimihankkeet: Markkuun kylällä Tyrnävällä *Markku Nature Activity Camp* (25.7. - 14.8.) ja Lampinsaaren kylällä

Raahessa *Good Mood Nature Camp* (13. - 28.8.). Tiimihankkeissa ryhmät vapaaehtoisia työskentelivät paikallisten yhdistysten keskeisissä tehtävissä mm. kunnostustöissä ja erilaisten tapahtumien ja aktiviteettien järjestämisessä.

Pandemian jälkeen kv-koordinaatiotoiminta aktivoitui selvästi ja etenkin vuoden jälkipuoliskolla suunnittelimme useampia hankkeita uusien paikallisten kumppanien kanssa - esimerkiksi Hailuodon kunnan ensimmäistä vapaaehtoishanketta ja Lumijoen nuorten ensimmäistä nuorisovaihtoa. Myös erilaisia verkostotapaamisia järjestettiin taas kasvokkain. Norsu osallistui esimerkiksi Opetushallituksen järjestämiin vapaaehtoishankkeiden LEAD-organisaatioiden tapaamisiin keväällä ja loppuvuodesta. Norsu kutsuttiin syksyllä myös mukaan Opetushallituksen järjestämään valtakunnalliseen asiantuntijoiden pyöreän pöydän keskusteluun, jossa mietittiin nuorten kansainvälistyminen nykytilaa ja tulevaisuutta.

1.2.2.4. Nuoriso, Yhteisö ja Yritys Leader

Käytössämme on vuosittain rahoitusta myös nuorten, yhdistysten ja yritysten pieniin projekteihin (**taulukko 2**). Nuoriso ja Yhteisö Leader tuen määrä on 100-500 euroa ja Yritys Leader tuki on 200-750 euroa. Määräraha tulee alueen kunnilta. Rahoitus on ollut käytössä vuodesta 2010 lähtien yhdistyksille ja nuorille, ja vuonna 2020 sitä laajennettiin koskemaan pieniä yrityksiä. Yhteisö, Nuoriso ja Yritys Leader tuilla on tärkeä sija rahoituspaletissamme maaseuturahaston tukien rinnalla. Vaikuttavimmillaan erilaiset tukimuodot mahdollistavat jatkumon, jossa ensimmäinen pieni hanke johtaa seuraavaan isompaan hankkeeseen. Moni yhdistys hakee ensin Yhteisö Leader rahoitusta, sitten osallistuu teemahankkeeseen ja lopulta uskallus, osaaminen ja resurssit riittävät isompaan maaseuturahaston hankkeeseen. Ilahduttavia jatkumaita on nähty myös sen osalta, miten nuori hakee ensin Nuoriso Leader rahoitusta 4H tai NY yrityksensä toimintaan, perustaa sitten oman toiminimen ja hakee Yritys Leader rahoitusta sekä suunnittelee myös muiden nuorten yrittäjien työllistämistä alihankintana.

Taulukko 2. Rahoitetut Nuoriso, Yhteisö ja Yritys Leader -hankkeet.

hanketyyppi	hankkeita 2022 kpl	rahoitus 2022 euroa	hankkeita yhteensä 2014-2022 kpl	rahoitus yhteensä 2014-2022 euroa
Nuoriso Leader	18	4.346,25	169	51.692,95
Yhteisö Leader	29	7.611,60	222	88.674,00
Yritys Leader	23	11.606	70	40.742,00
Yhteensä	70	23.563,85	461	181.108,95

Suurin osa vuoden 2022 **Nuoriso Leader** rahoituksesta oli 4H-yritystoimintaa tukevia hankkeita, jotka samalla toivat alueelle uusia palveluja. Perinteiset kesäkahvila ja pihapalvelu yritykset olivat tänäkin vuonna suosittuja yritysmuotoja, mutta myös uusia, erilaisia yritysideoita tuettiin. 17-vuotias liminkalainen nuori työllisti itsensä järjestämällä kesällä Poni-puuhapäivät, jossa lapsille tarjottiin mahdollisuus talutusratsastamisen lisäksi opetella ponien hoitoa ja käsittelyä. Yrittäjä tarjosi lapsille myös ruuan ja järjesti keppihevostilailuja. Tapahtuma oli hyvin suosittu ja yrittäjä aikoo jatkaa toimintaa myös tulevina vuosina ja lomakausina. Yrittäjä nappasi yrityksellään 2. sijan Karhun luola yrityskilpailussa 13-17-vuotiaiden sarjassa.

Yhteisö Leader rahoituksella tuetuista hakijoista 10 sai tukea ensimmäisen kerran. Rahoitettujen pienhankkeiden kautta on luotu 6 uutta palvelua ja kahdessa hankkeessa yhdistys on työllistänyt nuoren määrääjäksi. 1/3 hankkeista on kohdistunut lasten ja nuorten harrastus- ja kerhotoimintaan. Lähes kaikissa hankkeissa on hankittu yhteiseen käyttöön tulevia koneita, kalusteita tai harrastusvälineitä. Yhteisiin tiloihin ja alueisiin kohdistuvilla hankinnoilla on saatu kohteita

uuteen tai tehokkaampaan käyttöön sekä lisätty ympäristön viihtyvyyttä. Yhteisö Leader hankkeissa on pienelläkin rahallisella panostuksella saatu aikaan suuria vaikutuksia. Talkoita on pienhankkeissa tehty yli 215 tunnin edestä.

Yritys Leader rahoituksella tuemme yritysten pieniä kehittämistoimia, kuten laitehankintoja, kouluttautumista ja markkinoinnin tehostamista. Vuonna 2022 myönsimme Yritys Leader rahoitusta 23:lle yritykselle. Vuosittain Yritys Leaderiin on käytettävissä 15.000 euroa. Tukea voivat saada 1-2 henkilöä työllistävät yritykset, mutta myös sivutoimiset yrittäjät ja liiketoimintaa harjoittavat yhdistykset, mikäli toiminnalla on laajempaa paikallista merkitystä.

1.3. Rahoitettujen hankkeiden vaikutukset

Yritystukien vaikutus alueen elinvoiman ja vetovoiman tukemisessa on suuri. Yritystuki-vaikutukset konkretisoituvat nopeastikin uusina työpaikkoina, liikevaihdon kasvuna tai uusina tuotteina ja palveluina. Merkittävimmät yksittäiset yritystuet on suunnattu Hailuodon Panimolle ja Langin Kauppahuoneelle. Kumpikin yritys haki ensimmäiset tuet heti aloittaessaan toiminnan ja molemmat työllistivät saman tien useampia työntekijöitä. Yritykset toimivat merkittävänä kuntiensä matkailukohteina ja ovat muutenkin tiiviisti mukana alueen kehittämisessä. Hailuodon kunnassa Panimo on myös merkittävä työllistäjä. Vaikeimmaksi teemakokonaisuus ylipäättään on

alueen matkailullisen vetovoiman vahvistaminen yritystuilla, yritysryhmähankkeilla, elinkeinollisilla yhteistyöhankkeilla ja hanketuilla. Panostaminen matkailua tukeviin hankkeisiin näkyy mm. Raahen kohteiden pääsystä Visit Finlandin op-paisiin. Myös Liminka ja Hailuoto ovat panostaneet matkailun kehittämiseen.

Kehittämishankkeiden vaikutukset ovat näkyvimmillään uusia palveluita, kuten yhteisiä tiloja, reitistöjä, harrastuspaikkoja tai mobiilisovelluksia. Maaseudun palveluista hyötyvän väestön määrä ei kerro kaikkea hankkeen vaikuttavuudesta. Vaikutukset asukkaiden hyvinvointiin sekä osallisuuden ja viihtyvyyden kokemukseen näkyvät usein viiveellä ja ne ovat vaikeasti mitattavia. Ympäristötietoisuuden ja vastuullisuuden vahvistamisessa näkyvien tulosten aikaansaaminen on usein monen osatekijän summa. Monilla hankkeilla, kuten kylien monipalvelukeskuksien ja reitistöjen kehittämisellä, on myös tärkeä merkitys kehittämiseen kannustavina esimerkkeinä laajemmallekin alueelle.

Pitkäjänteinen toiminta kehittämisessä tuottaa vaikuttavampia tuloksia. Kun Opetushallitus hyväksyi Norsun eurooppalaiseen vapaaehtoispalveluun koordinoivaksi tahoksi 2018, on Norsu sen jälkeen toteuttanut useita vapaaehtoishanketta, nuorisovaihtoja ja kansainvälisiä strategisia kumppanuushankkeita. Aikaisemmin alueella ei ollut koordinoivaa tahoja lainkaan. Kv-koordinaattori toiminnalla on kansainvälisyys tuotu paremmin nuorten, yhdistysten ja kuntien ulottuville. Onnistumiset ja kokemusten jakaminen ovat innostaneet uusia toimijoita kokeilemaan kv-nuorisotyötä.

Vaikuttavuutta saadaan aikaan myös yhteistyöllä. Yhteistyötä ja verkostoja luovia hankkeita oli käynnissä vuoden 2022 aikana useita. Yritysryhmähankkeissa on kehitetty huomattava määrä uusia yhteisiä palveluja ja tuotteita. Kaikille yhteistyöhankkeille tyypillistä on yhteistyön ja toiminnan jatkuminen hankkeen jälkeenkin. Esimerkiksi ohjelmakauden alkupuolella aikaansaatua Tyrnävä tarjottimella -brändi on edelleen voimissaan. 2021 päättynyt Virta -hanke nosti esille Siikajoen yrittäjätarinoita ja hankkeen aloittama työ jatkuu kunnan kehittämispäällikön toimesta tulevaisuudessakin. 2022 päättynyt Hailuoto Green & Blue kokosi yhteen Hailuodon matkailutarjontaa mm. uuteen mobiilisovellukseen. Hankkeen päättyttyä Hailuodon kunta jatkaa Visit Hailuoto toimintamallin, mobiilisovelluksen sekä päiväretkipakettien kehittämistä yhteistyössä paikallisten elinkeinotoimijoiden kanssa. Kaikki nämä hankkeet loivat uutta yhdessä tekemisen kulttuuria, joka tulee tuottamaan positiivisia vaikutuksia pitkän aikaa.

Hankkeiden määrälliset tulokset ovat helposti todennettavissa, mutta **hankkeiden pidempiaikaisen vaikuttavuuden mittaamisesta puuttuu selkeä mittaristo.** Vaikutusten arvioinnissa joudutaan turvautumaan numeroiden ohella laadullisiin mittareihin ja subjektiivisiin arvioihin. Erilaisten hankkeiden vaikuttavuuden vertailu on vaikeaa. Miten arvottaa keskenään monta työpaikkaa luova yritysranke ja pieni yleishyödyllinen investointi? Pienelläkin tuella voi olla erittäin tärkeä merkitys sekä suhteessa hakijan omaan toimintaan että alueen asukkaiden hyvinvointiin tai vetovoiman kasvuun. Vaikuttavuus on teema, jonka todentamisen ja esille tuomiseen Leader-ryhmän on tehtävä pitkäjänteistä työtä. Vaikuttavuustyötä on vuoden 2022 aikana kehitetty eteenpäin uuden strategian valmistelun yhteydessä.

2. LEADER-RYHMÄN TOIMINTA JA LAATUTYÖ

2.1. Aktivointi-, viestintä- ja koulutustoimet

Tiedottaminen. Sosiaalisen median rooli on ajankohtaistiedotuksessa ja aktivoinnissa suuri. Nuorten aktivointiin käytetään TikTokia, YouTubea, Snapchatia ja Discordia, muutoin Facebook ja Instagram toimivat pääasiallisina some-kanavina. Sosiaalisessa mediassa Norsulla ja Nuorinorsulla on 1303 seuraajaa. Nettisivuilla on pysyväisluonteista tietoa ja ohjeistusta ja siellä on kävijöitä vuosittain noin 5000. Lehtijuttuja yhdistyksestä ja sen rahoittamista hankkeista julkaistiin yli sata.

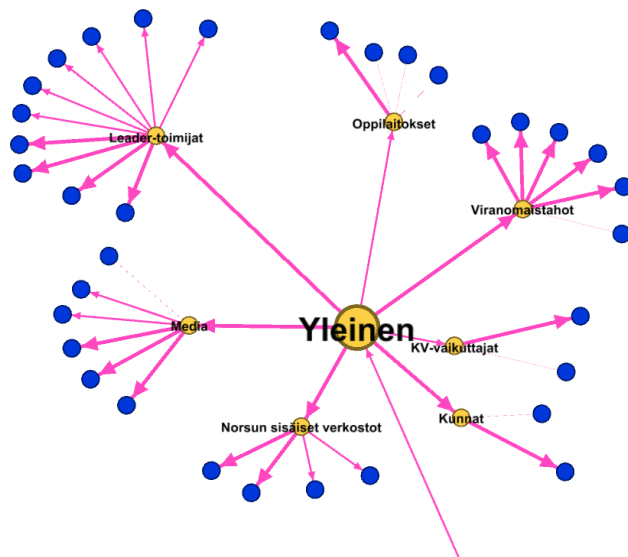
Toimintarahalla tehdystä työstä 65 % oli vuonna 2022 aktivointia ja sparraamista. Aktivointityön ansiosta maaseuturahaston tuen hakijoista 70 % oli uusia hakijoita.

Koulutus- ja aktivointitilaisuudet. Omien strategisten hankkeiden ansiosta itse järjestettyjen tilaisuuksien määrä on suurempi kuin mitä toimintarahalla pystyttäisiin järjestämään. Vuonna 2022 yhdistyksen järjestämiä tilaisuuksia oli 31 ja niihin osallistui 893 henkilöä. Rahoitus- ja toimintamahdollisuuksista kerrottiin 25 muiden järjestämässä tilaisuudessa, joihin osallistui 776 henkilöä. Lisäksi asiakkaita neuvottiin kasvokkain, puhelimitse ja sähköpostitse päivittäin. Useissa tilaisuuksissa osallistujat pääsivät samalla mukaan uuden strategian valmisteluun. Tilaisuuksia järjestettiin niin etänä kuin kasvokkain.

2.2. Leader-laaturyö ja oman toiminnan arviointi

Laaturyö on toiminnan jatkuvaa sisäistä ja ulkoista arviointia ja kehittämistä. Laaturyön tarkoituksena on tukea käytännön työtä, kehittää toimintaa, vahvistaa Norsun roolia paikallisena kehittämisasiantuntijana ja selkeyttää rajapintaa ELY-keskukseen. Norsun **laatukäsikirja** on aktiivisessa käytössä ja sitä päivitimme viimeksi vuoden 2022 aikana. Laatukäsikirjan lisäksi yhdistyksellä on **henkilöstösuunnitelma**, jonka päivitimme myös vuoden 2022 aikana vastaamaan alkavan ohjelmakauden 2023-2027 tarpeita.

Norsu käynnisti syksyllä 2020 **dynaamisen verkostoanalyysin** työstämisen osana valtakunnallista Leader-laaturyötä. Verkostotyötä jatkettiin vuoden 2021 aikana aloittamalla kuuden uuden verkoston toiminta. Näiden verkostojen tapaamisia olemme jatkaneet vuonna 2022. Verkostotyön tarkoituksena on tukea paikallisen kehittämisstrategian valmistelua ja toteuttamista sekä lisätä osallisuutta ja vaikuttavuutta. Verkostoanalyysissa kartoitettiin keiden kanssa ja miten paikallista kehittämistä tehdään, missä uusissa verkostoissa Norsun tulisi olla mukana ja puuttuuko verkostoista joku oleellinen toimija. Verkostotyön tavoitteena on löytää yhteisiä kehittämistavoitteita ja sopia eri toimijoiden kesken niiden toteuttamisesta.

Norsun ja ELYn kahdenvälisessä keskustelussa vuoden 2022 kehittämistoimenpiteiksi sovittiin uuden ohjelmakauden linjaus- ja rahoituskeskusteluiden jatkaminen ja toimien yhteensovitus, yhteisen teams-kavanan kehittäminen sekä yhteistyö mm. hankkeiden pysyvyyssuunnannassa. ELY:n henkilöstö on osallistunut toisinaan Norsun hallituksen kokouksiin ja se on koettu molemmin puolin hyväksi käytännöksi. Norsun henkilöstön **omissa kehittämiskeskusteluissa** nostettiin esille työssä jaksaminen, henkilöstön koulutustarpeet sekä tulevaisuuden työnkuvien pohtiminen. Myös toimintatilat, etätyöpisteiden ergonomia ja yhteisten viikkopalaverien aikataulutus puhutti, koska etätyö on vakinaistunut jatkuvaksi toimintamalliksi.

Vertaisauditointia jatkoimme Peräpohjolan Kehityksen kanssa. Vertaisauditoinnissa on kyse hyvien käytäntöjen ja kokemusten vaihtamisesta sekä niiden käyttöönotosta puolin ja toisin. Oulun Seudun Leaderin kanssa aloitimme **hallitusyhteistyön** yhteisellä opintomatalla ja hankekohteisiin tutustumisella syksyllä 2022.

2.3. Toiminnan onnistumisia ja haasteita

Strategia vuosille 2023-2027 saatiin hyvissä ajoin valmiiksi keväällä 2022 ja se lähetettiin ministeriölle ennen juhannusta. Strategian laatimiseen osallistui vuosien 2019-2022 aikana yli tuhat henkilöä, joista 34 % oli nuoria, 28 % yhdistysten edustajia, 18 % yrittäjiä, 14 % kuntien virka-/luottamushenkilöitä ja 6 % alueen muita asukkaita. Leader-ryhmien strategiat pisteytettiin ja Norsun strategia sai pisteitä 29,7/35 ja sijoittui vertailussa 7. parhaaksi strategiaksi Suomen 52 Leader-ryhmän joukossa. Leader-valintakomitea piti Norsun strategiaa johdonmukaisena, selkeänä, nasevana, tavoitteellisena ja eteenpäin katsovana. Alueen kuvauksen nähtiin olevan kattava ja informatiivinen ja alueen näköinen. SWOT:ia pidettiin erityisen hyvänä. Kehittämistarpeiden priorisointi oli myös hyvää ja painopisteet perusteltuja ja loogisia, vaikka osin painopisteiden ja läpileikkaavien teemojen määrää pidettiin myös suurena. Läpileikkaavat teemat ja tavoitteet oli valintakomitean mukaan hyvin avattu ja rahoitussuunnitelma vaikutti tasapainoiselta. Uudet tukimuodot oli arvioitsijoiden mukaan ymmärretty ja nivottu hyvin strategiaan.

Siirtymäkauden 2021-2022 rahoituskehys saatiin hyvissä ajoin hallituksessa puollettua ja saimme myös lisärahoitusta hankkeisiimme toiselta Leader-ryhmältä. Hakijoille ohjelmakausien vaihteeseen tuleva rahoitustauko on aina ongelmallinen. Vuoden 2022 aikana pystyimme pitämään haun avoinna syyskuun loppuun saakka. Aloitimme tiedottamisen tulevasta rahoitustauosta jo vuoden 2022 alussa, jotta toimijat pystyisivät valmistautumaan siihen mahdollisimman hyvin. Rahoitustauon aikana pyrimme löytämään ratkaisuja asiakkaiden tarpeisiin muista rahastoista ja Norsun omista pienistä.

Sisäisen toimintamme osalta jatkoimme prosessien sähköistämistä syksyllä 2022 ostoreskontran osalta. Prosessien sähköistäminen mahdollistaa työn tekemisen paikasta riippumatta, mutta se ei aina välttämättä tarkoita asioiden nopeutumista ja tehokkaampaa ajankäyttöä. Esimerkiksi sähköinen ostoreskontra nopeuttaa kyllä työtä laskujen käsittelyn ja kirjanpidon reaaliaikaisuuden osalta, mutta toisaalta maksuhakemusten tekemisen yhteydessä työtä on enemmän kuin aikaisemmin paperisen toimintatavan aikaan. Tähän ongelmaan osaltaan ratkaisun tulee tuomaan uusi toimintarahan maksamisen malli ja toivottavasti myös hankkeiden maksuhakemukset yksinkertaistuvat tulevalla rahoituskaudella.

Norsun toiminnan onnistumisen peruspilarina on aina ollut henkilöstön pitkäaikainen sitoutuminen oman työnsä kehittämiseen. Teemme vuosittain ilmapiirimittauksen, jonka tulos vuonna 2022 oli 5,5/6. Tulos kertoo hyvästä työilmapiiristä ja -motivaatiosta. Arvojemme mukaisesti jokainen norsulainen on palveleva neuvoja, asiantunteva innostaja ja rohkea uuden kokeilija.

Myös **nuorisotyöryhmämme** on vakiinnuttanut toimintansa ja nuorten paneutuminen tehtäviinsä on erinomaisella tasolla. Nuorisotyöryhmä on suunnitellut 2022 startanneen Nuorten jälki hankkeen sisällön. Hanketta toteuttava nuori-soaktivaattorimme mahdollisti Norsulle viestinnällisen kehityshyppäyksen nuorten tavoittamisen osalta Nuorinorsu so-metileillä TikTokkiin, Snapchattiin ja Discordiin.

Kv-toiminnan suurin onnistuminen oli kansainvälisen yhteistyön ja kansainvälistymisen ulottuminen uusiin kohderyhmiin. Erityinen onnistuminen olivat kansainväliset vapaaehtoistiimit, joiden avulla kansainvälisyyttä vietiin ruohonjuuritasonalle kylien toimintaan. Kansainvälisten tuulien lisäksi tiimit auttoivat konkreettisesti yhdistysten toimintaa: kylissä järjestettiin uusia aktiviteetteja ja esimerkiksi kylien virkistyspaikkojen kunnostus lisää niiden käyttöikä.

"100 % vastaajista suosittelisi Leader-rahoitusta myös muille. Yrittäjistä yli 95 % koki Leader-rahoituksen lisänneen motivaatiota yrittäjänä toimimiseen."

"Aika pienellä rahalla saadaan isoja ja tärkeitä asioita aikaiseksi."

3. LEADER-RYHMÄ ALUEENSA KEHITTÄJÄNÄ

3.1. Yhteistyöverkostot

Norsun verkostot ovat laajoja ja yhteistyöllä on suurimmilta osin vakiintuneet käytännöt. **Strategisesti tärkeitä** ja säännöllisesti kokoontuvia verkostoja on tunnustettu vuoden 2022 verkostoanalyysissä 23, joista yhdeksässä Norsu toimii itse veturina ja koolle kutsujana. 11 verkostossa olemme vahvoina osallistujina, kahdessa satunnaisena osallistujana ja yhdessä tiedonsaajana. Yhteensä erilaisia yhteistyötahoja ja -verkostoja on tunnustettu yli 200. Verkostoja olemme koonneet, analysoineet ja kehittäneet strategian painopisteiden mukaisesti jaoteltuna ja niiden tavoitteisiin vastaten. Lisäksi olemme Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien kanssa tehneet yhteisen kumppanianalyysin, jossa on 18 kaikille yhteistä kumppania. Näistä kumppaneista olemme jo kahdeksan kanssa pitäneet erilaisia kumppanuustapaamisia, joita on tarkoitus jatkaa vuosittain.

Vuoden 2022 aikana vahvistimme verkostoyhteistyötä erityisesti **kylien kehittämisen** osalta. Norsun edustaja aloitti Suomet Kylät ry:n hallituksen varajäsenenä, palasi takaisin Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n hallituksen asiantuntijajäseneksi ja osallistui Kyläkoutsikoulutukseen, jonka myötä muodostui valtakunnallinen Kyläkoutsiverkosto. Samoin Norsu edustaa Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmiä Pohjois-Pohjanmaan järjestöneuvottelukunnassa vuosien 2022-2025 aikana. Hailuodon osalta lähdimme mukaan uuteen saaristoverkoston ”Habitability - elinvoimaiset ja kestävästi asutut saaristo- ja vesistöalueet”-hankkeen toiminnan alkamisen myötä. **Ilmasto- ja ympäristöverkostoja** vahvistimme saamalla edustajat mukaan Vesien ja merenhoidon sekä Perinnebiotooppien hoidon yhteistyöryhmiin. Nuorten jälki hankkeen myötä myös nuorisopuolen verkostot laajentuivat entisestään.

Kuntien ja Norsun välisenä yhteistyömuotona olemme jatkaneet kuntatiimin tapaamisia. Tapaamiset ovat tärkeitä, koska niissä kuntien kehittämistarpeet ja toiveet Norsun toiminnalle tulevat tehokkaasti tietoon ja samalla kuntien väliselle yhteistyölle voi löytyä uusia keinoja. Vuonna 2022 ajankohtaiseksi aiheeksi kuntien kesken nousi osallistuva budjetointi. Jatkoimme 2022 myös elinkeinotiimin sekä järjestöyhdyshenkilöiden tapaamisia. Elinkeinotiimin tapaamisissa ovat olleet koolla niin kuntien kuin kehittämisorganisaatioiden elinkeinovastaavat ja yritysasiantuntijat sekä alueen yrittäjäjärjestöt. Järjestöyhdyshenkilöiden verkostoa laajennettiin kunnissa yhdistysten parissa työskentelevillä muilla henkilöillä. Norsun toiminnan kehittämisen ja uuden strategian valmistelun apuna on jatkettu myös yhteisö- ja matkailutiimien tapaamisia.

”Leader-ryhmä on kiinteä osa aluekehityksen työkalupakkia.”

”Norsu on yhteistyökumppanina joustava, yrittäjää lähellä toimiva kumppani, joka ymmärtää yrittäjien, erityisesti pienyrittäjien toiminnan haasteet ja arjen.”

”Norsu tarjoaa yhdistyksille ja nuorille paljon mahdollisuuksia vaikuttaa oman alueensa toimintaan.”

Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmät ja ELY-keskus kokoontuivat useamman kerran yhteisiin Y&H-pöytä tapaamisiin, joiden yhteydessä laadittiin mm. yhteistyösopimus vuosille 2023-2027. Arkipäivän yhteistyötä tehdään lähes viikoittain ELY-keskuksen työntekijöiden kanssa. Maakunnan **Leader-ryhmien** välistä yhteistyötä on ylläpidetty mm. Nuoriso Leader työntekijöiden säännöllisellä yhteistyöllä ja kaksi kertaa vuodessa pidettävillä yhteistapaamisilla. Vuoden 2022 aikana P-P:n Leader-ryhmät määrittivät yhteiset vaikutusmittarit ja aloittivat asiakaskyselyjen yhtenäistämisen.

Oppilaitosten osalta lähimpänä yhteistyökumppanina on Oulun ammattikorkeakoulu, jonka kanssa toteutetaan yhteistä maakunnallista Vaikuttavuus esiin -hanketta. Vuoden 2022 aikana aloitimme yhteistyön Rastor-instituutin kanssa. Muutkin oppilaitokset ovat aktivoituneet Nuorten jälki -hankkeen myötä yhteistyötahoina, ja ovat ottaneet mielellään vastaan teematunteja yrittäjyydestä ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksista. **Kv-kumppaniverkoston** on kertynyt jo 53 kumppania 25 eri maasta.

3.2. Paikallistoimijoiden palkitseminen

Vuosikokouksessa Norsu palkitsi vuoden 2021 maaseudun kehittäjän, tulokkaan, virkahenkilön sekä parhaan Nuoriso Leader-hankkeen. Tunnustukset on jaettu vuodesta 2012 lähtien ja palkinnoilla kannustetaan toimijoita jatkamaan tuoksellista kehittämistyötä.

Maaseudun kehittäjä - Piia Vähäsalo. Wanha Raahe ja sen historia tuntuu heränneen eloon sen jälkeen, kun Langin Kauppahuone avasi ovensa vuonna 2017. Silloin palkitsimmekin jo yrityksen vuoden tulokkaana. Tärkein toimija Langin Kauppahuoneen takana on Piia Vähäsalo. Langin Kauppahuoneen toiminnan lisäksi Piia on laajasti mukana Raahen alueen matkailun kehittämisessä sekä hallinnoimassa useampia matkailun yritysryhmähankkeita. Alueen kehittämiseen hän antaa panoksensa myös Norsun hallituksen varajäsenenä. Historian henkiin herättäminen ja elämyksellisen ympäristön luominen Wanhaan Raaheen jatkuu myös lähitulevaisuudessa.

Tulokas – Pehkolan Mallastamo. Pehkolan Mallastamo Siikajoen Ruukin kylässä on Suomen ainoita pienmallastoja. Mallastamon toiminta mahdollistaa Pohjois-Pohjanmaalle ainutlaatuisen toimitusketjun, jossa paikallisesta viljasta tuotetaan ensiluokkaista mallasta paikallisten panimoiden käyttöön. Pehkolan Mallastamon toiminta käynnistyi 2018 kolmen kaveruksen – Heikin, Antin ja Pekan – toimesta. Kaikki sai alkunsa kotiolen keittelystä, mutta pienpanimon sijaan he päättivätkin perustaa pienmallastamon. Kysyntä maltaalle on ollut vilkasta, koska yritys pystyy vastamaan pienpanimoiden tarpeisiin ja toiveisiin isoja toimijoita paremmin. Toimintaa ollaan parhaillaan laajentamassa ja uusia tuotteitakin on luvassa.

Virkahenkilö - Jutta Kivimäki, OPH. Opetushallituksen nuoriso-ohjelmien tiimi vastaa Suomessa esimerkiksi Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot –ohjelmista rahoitettavista hankkeista. Hankepäättöksien lisäksi tiimi tukee ja auttaa organisaatioita hankkeiden kaikissa vaiheissa. Käytännön kokemus ja kansainvälisten kumppanien kanssa keskustelu ovat osoittaneet, että kansallisen toimiston tuki ei ole mikään automaatio. Nuoriso-ohjelmien tiimiin kuuluu noin kymmenen asiantuntijaa, joista jokaiselta saa ystävällistä ja tehokasta palvelua. Norsun kv-toiminnan käynnistämisen osalta tiimin jäsenenä tukena on ollut Jutta Kivimäki, joka vastaa erityisesti vapaaehtoishankkeista. Jutta teki ensivierailun Norsun toimintaan loppuvuodesta 2017, josta lähtien yhteyttä on pidetty säännöllisesti.

Nuoriso Leader –stipendi – 4H-yritys Vähämäkiaa/Siiri Vähämetsä. Kesällä 2021 Hailuodossa kulkija saattoi törmätä herkkuja pursuavaan maitokärkyyn, jonka 17-vuotias kotileipuri Siiri möi usein tyhjäksi ennen kuin päivä oli päättynyt. Siiri Vähämetsä muutti harrastuksensa yritystoiminnaksi perustamalla 4H –yrityksen Vähämäkiaa, joka tarjoaa tilauksesta leivontapalveluja. Yrityksen tuotteisiin kuuluvat niin makeat kuin suolaiset leivonnaiset, arkeen ja juhlaan. Yritys panostaa paljon tuotteiden laatuun sekä viestintään. Vähämäkiaa on ensimmäinen 4H-yritys Hailuodossa, jolle on myönnetty Nuoriso Leader –tukea. Esimerkin innostamana saarelle on syntynyt myös muita nuorten yrityksiä. Valta-kunnallista mainetta Vähämäkiaa -yritys sai sijoittumalla kolmanneksi Vuoden 4H-yrityskilpailun 2021 omassa sarjassa.

4. TAVOITTEET VUODELLE 2023

Vuosi 2023 pähkinänkuoressa:

- ✓ ohjelmakauden 2023-2027 aktivointi ja rahoitus alkavat
- ✓ edellisen ohjelmakauden aikana rahoitettujen hankkeiden toteutus ja neuvonta jatkuvat
- ✓ Vaikuttavuus esiin -hankkeen vaikuttavuusmalli valmistuu
- ✓ kv-koordinaattori toiminta jatkuu
- ✓ Nuorten jälki hankkeessa lisätään nuorten vaikuttamismahdollisuuksia
- ✓ Jaksamisen jäljillä esiselvityksen toteutus ja laajemman yhdistystoimijoiden jaksamista tukevan hankkeen suunnittelu

Uuden ohjelmakauden **aktivointi- ja rahoitustyö** alkaa. Alkuvuodesta valmistellaan vielä hanke- ja yritystukiasetuksia ja niiden sisällön osalta on tehtävä vaikuttamistyötä. Maaseuturahoituksen haut avautuvat arviolta huhti-kesäkuussa 2023. Rahoitusta on käytettävissä 2023-2027 noin 600.000 euroa/vuosi. Aikaisempina vuosina 2014-2022 rahoitetuista hankkeista yli 50 jatkaa toimintaansa vielä vuosien 2023-2024 aikana. Näiden hankkeiden osalta jatkamme neuvonta- ja seurantatyötä, joten tulevien muutaman vuoden aikana on huomioitava kahden eri ohjelmakauden säädökset ja ohjeistukset.

Maaseuturahoituksen osalta tulee paljon muutoksia rahoituskaudelle 2023-2027, joten vuotta 2023 leimaa runsas tiedottaminen. Nettisivut päivitämme alkuvuodesta vastaamaan uuden rahoituskauden muuttuneita tukimuotoja ja ohjeistuksia ja loppu vuoden aikana laadimme laajemman viestintäsuunnitelma mm. vuosien 2014-2022 tuloksista viestimistä varten. Maalis-toukokuussa 2023 järjestämme kuntakierroksen erityisesti alueen yhdistyksille hanketukien esittelyn ja toiminnan aktivoinnin muodossa. Yritystukia esittelemme pääasiassa yrittäjäjärjestöjen ja alueen elinkeinotoimijoiden yritystilaisuuksissa. Lisäksi järjestämme etänä tukien esittelytilaisuudet, joista on tarkoitus saada myös tallenne nettisivuille. Muutoinkin pyrimme olemaan mukana mahdollisimman monissa eri tilaisuuksissa, jotta uudet tukimuodot tulisivat tutuiksi mahdollisimman monille.

Laatutyön puitteissa jatkamme vertaisauditointia Peräpohjolan Kehityksen kanssa ja etsimme mahdollisesti myös uusia vertaiskumppaneita. Syksyllä 2023 suunnittelemme hallituksen opintomatkaa Etelä-Pohjanmaalle yhdessä Oulun Seudun Leaderin kanssa. **HaPa 3 teemahankkeen** osalta haemme viimeiset maksatukset ja laadimme loppuraportin.

Nuoriso, Yhteisö ja Yritys Leader rahoitukset jatkuvat normaalisti. Tarvittaessa näiden pienten rahoitusten sääntöjä tarkistetaan maaseuturahoituksen pienhankkeiden rahoituskriteerejä täydentäviksi. Etsimme myös uusia toimitiloja, jotka vastaisivat paremmin tämän hetken tarpeisiimme.

Syksyllä 2022 aloitetut toiminnot jatkuvat **Nuorten jälki** -hankkeessa vuonna 2023. Teematunnit ja nuorisotilavierailut pyrimme jalkauttamaan kuntiin pysyväksi toiminnaksi. Verkostoitumista jatketaan ja nuorisoaktivaattori tavoittelee niitä tahoja, joihin ei vielä edellisvuonna saatu yhteyttä. Vaikuttamisen pakohuone on tarkoitus saada valmiiksi syksyyn 2023 mennessä, jonka jälkeen peli jalkautetaan 2. asteen oppilaitoksiin. Järkkää tapahtuma -koulutuksia järjestämme yhteistyössä PoPLin kanssa ainakin Tyrnävällä, Vihannissa, Pyhäjoella ja Siikajoella, sillä nämä kunnat kuuluvat PoPLin hankkeen toiminta-alueisiin. Pop Leader Nuoret jatkavat yhteistyötä ja tavoitteena on järjestää ainakin kaksi Pohjois-Pohjanmaan Leader nuorten tapaamista. Tammikuussa 2023 järjestetään valtakunnallisen nuorten tapaamisen pilotti-leiri, johon osallistuu reilu 30 nuorta seitsemästä eri Leader-ryhmästä. Norsun nuorisoaktivaattori on mukana leirin suunnittelussa ja toteutuksessa. Tavoitteena on, että valtakunnallinen tapahtuma saadaan järjestettyä syksyllä 2023. Lisäksi nuorisoaktivaattori osallistuu Rieska Leaderin kansainvälisyys hankkeeseen, jossa on tavoitteena verkostoitua Latviasta ja Saksasta tulevien nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Vaikuttavuus esiin -hankkeessa jatketaan vaikuttavuuslähtöisten toimintatapojen hyödyntämistä. Tämä tarkoittaa yhteisiä vaikuttavuustavoitteita, mittareita ja tiedonkeruutapoja Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmille laaditaan yhteiset asiakaskyselyt ja suunnitteilla on vaikuttavuustutkimuksen teettäminen. Hankkeiden vaikuttavuutta tuodaan esiin monipuolisesti. Vaikuttavuusaiheisia videoita kuvataan vielä viisi kappaletta. Vaikuttavuutta tuodaan esille myös infografiikalla ja siihen liittyen tutkitaan hankkeiden loppuraportteja ja tiivistetään niistä vaikuttavimmat tulokset. Jatkamme uutta hanketiiseri-verkostoitumiskonseptia, jossa kutsutaan saman teeman hankkeita webinaariin kertomaan ajankohtaisista asioista ja tulevaisuuden suunnitelmista. Vaikuttavuusmalli ja -mittaristo tehdään valmiiksi syyskuun 2023 loppuun mennessä, jolloin myös hanke kokonaisuudessaan päättyy. Vaikuttavuus esiin -hankkeen päättymisen jälkeen Norsun viestinnän kehittäjä siirtyy tekemään töitä toimintarahalle. Loka-joulukuun aikana teemme ohjelmakauden tuloksien ja vaikuttavuuden kertomisen osalta viestintäsuunnitelman ja aloitamme sen määrittelemän käytännön työn.

Alueen toimijoiden kansainvälistymisen tukemiseen tähtäävä **kv-koordinointityö** jatkuu. Kv-toiminnan tarkoitus on tarjota kansainvälisyyskokemuksia mahdollisimman monelle. Vuoden 2023 aikana toteutamme vapaaehtoishankkeet Hailuodossa ja Tyrnävällä sekä haemme rahoitusta uusiin vapaaehtoishankkeisiin. Jo käynnissä olevista monivuotisista Erasmus+ -hankkeista monet jatkuvat edelleen ja uusia hankkeita suunnittelemme niin uusien kuin vanhojen kumppanien kanssa. Alueen tilanteen mukaan kartoitamme myös uusien rahoitusohjelmien mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Yhdistystoimijoiden jaksamiseen ja yhdistystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseen liittyvän **Jaksamisen jäljillä** -esiselvitushankkeen työpajat ja haastattelut toteutamme helmi-toukokuussa 2023. Hankkeen tulosten pohjalta valmistelemme

jatkohanketta. Yhdistystoimijoiden jaksaminen on valtakunnallisestikin tärkeä teema, ja yhteistyömahdollisuuksia selvittämmme mm. Suomen Kylät ry:n kanssa. Maakunnan tasolla jatkamme yhteistyössä muiden maakunnan Leader-ryhmien, Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n, Maaseudun Sivustysliiton ja 4H-liiton Oulun toimipisteen kanssa Älykäs kylä -strategioiden valmistelua arjen turvallisuus ja jakamistalous teemoista. Toteutuessaan Älykäs kylä -strategiat toimisivat ELY-keskuksen rahoittamina maakunnallisina koordinaatiohankkeina, joilla etsitään uusia, kestäviä ratkaisuja ja toimintamalleja paikallisyhteisöjen haasteisiin. Norsun roolina näissä strategioissa olisi esim. tarjota tukimahdollisuuksia paikallistoimijoille erilaisiin investointeihin ja kehittämiseen. Paikallisesti käynnistämme Älykäs kylä hankkeiden aktivoimisen esim. kylälienen monipalvelukeskuksien kehittämiseksi.

5. YHDISTYS JA SEN RESURSSIT

Yhdistyksen vuosikokous pidettiin 28.4.2022 Raahessa. **Hallituksen jäsenet löytyvät liitteestä 2.** Tilintarkastajaksi valittiin HT Ilkka Kiviniemi ja varatilintarkastajaksi HT Anne Karppinen-Saloppää. **Yhdistyksen taloushallinnosta** vastaa toiminnanjohtaja, jolla on alan koulutus. Yhdistyksen kirjanpidon ja palkanlaskennan tuottaa Aallon Oulu Oy.

Norsun henkilöstö 2022:

- ✓ Riikka Hautala, toiminnanjohtaja
- ✓ Nina Kurunlahti, kyläkehittäjä
- ✓ Harri Kontio, viestinnän kehittäjä
- ✓ Erja Simuna, kv-koordinaattori
- ✓ Riikka Kylmäoja, nuorisotukivaattori

Yhdistyksen henkilöstö on eri alojen ammattilaisia. Kaikki työntekijät ovat vakinaisia nuorisotukivaattoria lukuun ottamatta. Toiminnanjohtajan ja kyläkehittäjän palkka tulee pääasiassa hallintoon ja aktivointiin tarkoitetusta toimintarahasta. Viestinnän kehittäjän, kv-koordinaattorin ja nuorisotukivaattorin palkka tulee omista strategisista hankkeista tai muun rahoituksen kautta. Kehityskeskusteluiden ilmapiirikartoituksen mukaan Norsu koetaan hyvänä työpaikkana ja työmotivaatio on korkea. Joulukuussa 2022

Norsussa aloitti myös harjoittelija, jonka tavoitteena on Maaseudun kehittäjän erikoisammattitutkinnon suorittaminen.

Vuonna 2022 yhdistyksellä oli **jäseniä 272**, joista henkilöjäseniä 107 (naisia 51 ja miehiä 56) ja yhteisöjäseniä (organisaatiot) 165. Jäsenetuna on Yhteisö, Nuorisotuki ja Yritys Leader tukimahdollisuus ja 1-2 kertaa vuodessa ilmestyvä sähköinen jäsentiedote. Suuri jäsenmäärä ei ole yhdistyksen oma tavoite, koska se ei tuo lisäarvoa toimintaan. Paikalliset toimijat osallistuvat kehittämiseen ja saavat pääosin yhdistykseltä samat palvelut riippumatta heidän jäsenstatuksestaan.

Leader-ryhmän hallitus kokoontui 2022 seitsemän kertaa. Hallitus käsitteli hankehakemuksia, teki rahoituslinjauksia, valmisteli uutta strategiaa ja ohjasi Leader-ryhmän toimintaa. Hallituksen jäsenet toimivat edustamiensa alueiden toimijoiden ja Leader-ryhmän yhteyshenkilöinä. Hallituksen jäsenet ovat sitoutuneita hallitustyöskentelyyn, mikä näkyy aktiivisena osallistumisena kokouksiin ja aluetuntemuksen esille tuomisena. Hallituksen puheenjohtajana jatkoi Esa Saarela ja varapuheenjohtajana syyskuuhun saakka Riikka Kylmäoja ja siitä eteenpäin Aki Heiskanen.

Yhdistyksen **nuorisotyöryhmään** kuului 2022 kaksitoista nuorta 6 kunnasta (Liminka, Lumijoki, Hailuoto, Pyhäjoki, Siikajoki ja Tyrnävä). Nuorisotyöryhmä piti vuoden aikana viisi etäkokousta ja yhden kasvokkain tapaamisen. Nuorisotyöryhmä tekee päätökset Nuorisotuki Leader -hakemuksiin ja tuo nuorten näkökulmaa paikalliseen kehittämiseen. Nuorisotyöryhmästä kaksi jäsentä on mukana myös Norsun hallituksessa.

Liite 1. Nouseva Rannikkoseutu ry:n kehittämissuunnitelman toteutumista arvioiva mittaristo. Osaan mittareita tulokset päivitetään rahoituspäätöksen yhteydessä ja osaan hankkeen loppumaksatusten yhteydessä.

Taso	Mittarit ja tavoite	Vuosi 2022	Kumulatiivinen 2014-2022
Kehittämissuunnitelman yhteiset mittarit	<ul style="list-style-type: none"> - rahoitettavia hankkeita 240 kpl - joista yrityshankkeita 170 kpl - elämänlaadullisia hankkeita 70 kpl - uusia työpaikkoja 80 kpl - talkootyö 17 htv (32 895 talkootyötuntia) - Leader-ryhmän järjestämät tiedotus- ja aktivointi tilaisuudet 30 kpl - Leader-ryhmän toimittamat lehdet/esitteet/jäsentiedotteet 10 kpl - Leader-ryhmän jäsenmäärä 250 kpl - muille rahoittajille ohjatut/valmistellut hankkeet 10 kpl - uudet hakijat 60 % - face to face asiakaskontaktit 350 kpl - Yhteisö Leader -hankkeet 100 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 22 kpl 9 kpl 12 kpl 16 kpl 6 437 talkootuntia 31 kpl - kpl 272 kpl 1 kpl 70 % 5 kpl 29 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 208 kpl 111 kpl 97 kpl 78 kpl 39 553 talkootuntia 185 kpl 22 kpl 272 kpl 10 kpl 60 % 313 kpl 222 kpl
Hyvä elämä -teema	<ul style="list-style-type: none"> - uusien palveluiden määrä 50 kpl - uudet/päivitetyt kylien kehittämissuunnitelmat 10 kpl - uusia tapahtumia 10 kpl - uudet lähiliikuntapaikat 5 kpl - yhteisöllisyyden lisääntyminen 	<ul style="list-style-type: none"> 18 kpl - kpl 2 kpl - kpl laadullinen mittari 	<ul style="list-style-type: none"> 158 kpl 19 kpl 21 kpl 5 kpl laadullinen mittari
Elinvoima -teema	<ul style="list-style-type: none"> - uusia yrityksiä 39 kpl - säilytettyjä työpaikkoja 140 kpl - uudet matkailukohteet 2 kpl - rannikon vetovoimaisuuden vahvistuminen 	<ul style="list-style-type: none"> 3 kpl 40 kpl 1 kpl laadullinen mittari 	<ul style="list-style-type: none"> 17 kpl 142 kpl 4 kpl laadullinen mittari
Ympäristö -teema	<ul style="list-style-type: none"> - uusia energiaratkaisuja tuottavat hankkeet 2 kpl - kylämaisemaa kohentavat hankkeet 20 kpl - ympäristöarvostuksen kohoaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - kpl 1 kpl laadullinen mittari 	<ul style="list-style-type: none"> 9 kpl 13 kpl laadullinen mittari
Nuoret -teema	<ul style="list-style-type: none"> - Nuorisio Leader -hankkeet 40 kpl - nuoriin kohdistuvat hankkeet (kohderyhmänä tai toteuttajana nuoret) 7 kpl - osallisuuden kokemuksen vahvistuminen 	<ul style="list-style-type: none"> 18 kpl 2 kpl laadullinen mittari 	<ul style="list-style-type: none"> 169 kpl 14 kpl laadullinen mittari
Luova ja kokeileva -läpäisyperiaate	<ul style="list-style-type: none"> - kokeiluraha -hankkeita 5 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 1 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 10 kpl
Verkostomainen toiminta -läpäisyperiaate	<ul style="list-style-type: none"> - kylien yhteiset hankkeet 2 kpl - yhteistyö -toimenpiteen mukaiset hankkeet 5 kpl - yrittäjien verkostoitumistilaisuuksia 7 kpl - verkostot, joissa Norsu mukana 15 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> - kpl - kpl - kpl 31 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 4 kpl 10 kpl 9 kpl 31 kpl
Pohjoinen ulottuvuus -läpäisyperiaate	<ul style="list-style-type: none"> - kv-koulutuksia/tapahtumia/tilaisuuksia 7 kpl - kv-hankkeet 2 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 1 kpl 4 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 43 kpl 13 kpl
Yhdistyksen sisäisen toiminnan mittarit	<ul style="list-style-type: none"> - työtyytyväisyys 5 (asteikolla 1-6) - omat strategiset hankkeet 5 kpl (sisältää myös teema-hankkeet) 	<ul style="list-style-type: none"> 5,5 2 kpl 	<ul style="list-style-type: none"> 5,5 15 kpl

Liite 2. Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallituksen jäsenet ja varajäsenet vuonna 2022.

Julkisen tahon edustajat	
varsinainen	vara
Elina Jaakola, Raahe	Pasi Pitkänen, Raahe
Eino Jakkula, Lumijoki	Pertti Severinkangas, Siikajoki
Hanna-Leena Korhonen, Liminka	
Juho Pakaslahti, Liminka	
Yhdistysten ja yrittäjien edustajat	
varsinainen	vara
Pia Hentunen, Tyrnävä	Piia Vähäsalo, Raahe
Päivi Kennilä, Liminka	Jouni Leinonen, Raahe
Eero Keskitalo, Raahe	
Kirsi Kivioja, Siikajoki	
Esa Saarela, Tyrnävä (pj)	
Yksityishenkilöt	
varsinainen	vara
Eero Anttila, Tyrnävä (nuorisojäsen)	Juho Rantapelkonen, Liminka
Aki Heiskanen, Hailuoto (varapj)	Saija Fingerroos, Siikajoki (nuorisojäsen)
Erkki Kotila, Raahe	
Riikka Kylmäoja, Pyhäjoki (11/22 saakka)	
Eila Skarped, Siikajoki	